

آسیب شناسی متن در سینمای ایران

علیرضا اکبرپور

www.ketab.ir

سرشناسه: اکبرپور، علیرضا، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور: آسیب‌شناسی متن در سینمای ایران / علیرضا اکبرپور.
مشخصات نشر: تهران: نیلوفران، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۱۴۸ ص.
شابک: ۳-۴۹-۵۵۱۳-۶۰۰-۹۷۸-۵۲۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: فیلم‌نامه‌نویسی--ایران--تاریخ و نقد
موضوع: فیلم‌نامه‌های فارسی
موضوع: سینما--ایران
رده‌بندی کنگره: PN۱۹۹۶ / الف ۵۲۷ ۱۳۸۹
رده‌بندی دیویی: ۲۳/۸۰۸
شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۶۱۲۱۰

www.ketab.ir

نام کتاب: آسیب شناسی متن در سیمای ایران

تألیف: علیرضا اکبرپور

انتشارات: نیلوفران

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰

قیمت: ۵۲۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۱۳-۴۹-۳

مرکز پخش: تهران - انقلاب - منیری جاوید - پلاک ۴۰ - جمال هنر ۶۶۴۸۸۴۷۱

02144443162 09125497040 09161130561

www.niloofaran.com

info@niloofaran.com

تقدیم به

کتاب پیش رو، که در آن سعی نمودم از مشاوره و راهنمایی اهل فن جهت نگارش اش سود بجویم، ضمن توجه و سپاس شایان از استادان محترم و دیگر عزیزان و نزدیکان خصوصاً خانواده ام، تقدیم می گردد به پژوهشگرانی که ضمن صوف دقایق طلایی زندگانی شان در امر تحقیق و تفحص، همواره به ارتقا و اعتلای سینمای ملی کشورم ایران می اندیشند. باشد تا مورد پذیرش قرار گیرد و مرجعی مفید و سودمند جهت کاوش های آکادمیک و علمی آتی.

علیرضا اکبرپور

اسفند ۱۳۸۹

چکیده‌ای از کتاب

کتاب پیش رو تحت عنوان آسیب شناسی متن در سینمای ایران با استفاده از روش تحقیق کاربردی - توصیفی و با بهره‌گیری از شیوه مطالعه کتابخانه‌ای سعی دارد که به آسیب شناسی متن و سناریو در سینمای ایران بپردازد و با ارائه راهکارهای مناسب، شرایط اصلاحی در نگارش متون سینمایی متأثر از ادبیات ملی را متذکر گردد و نیل به هدف فرآیند صنعتی سازی در سینمای ایران را مورد بررسی و تأمل قرار دهد.

پژوهشگر جهت نیل به این هدف، مباحث مربوط به ساختار ادبیات نمایشی در سینمای ایران، و انجام اقتباس‌های ادبی مؤثر، پیاده‌سازی الگوهای مرتبط با عرصه روایت و فیلمنامه‌نویسی و تعلیم و تربیت کادرهای حرفه‌ای نویسندگی، و در نهایت دست‌یابی به ژانرهای سینمایی متفاوت در ایران و تشکیل عناصری به عنوان سینمای ملی، مسائل مربوط به سانسور و حذف ژانرها در سینمای ایران و تأثیر ادبیات نمایشی ملی و بومی بر رونق فعالیت‌های سینمایی را مطرح می‌نماید.

در کتاب حاضر، تنها راه خروج از بن‌بست جاری سینمای کشور و ترویج و رونق یافتن اقتصادی تولیدات سینمایی در ایران و صدور آثار ساخته شده به خارج از کشور، در قالب لزوم اصلاح ساختار متن و فیلمنامه هدف‌یابی شده است و محقق در نتیجه‌گیری کلی کتاب به لزوم اهمیت و ضرورت داشتن یک آسیب شناسی گسترده متن در سینمای ایران اشاره نموده است.

فهرست مطالب

پیش گفتار

۱۰

کلیدواژه های فارسی در این کتاب

۱۱

مقدمه

۱۲

فصل اول

۱۵

ادبیات ملی چیست؟

۱۷

کنکاشی در ادبیات تطبیقی و ورود انواع ادبی ملل دیگر به ادبیات ملی

۱۸

دلایل ناکارآمدی ادبیات ملی در عرصه سینما

۲۴

سینمای ملی

۲۶

نظریات پاره ای از منتقدان سینمایی کشور پیرامون سینمای ملی

۲۷

تفاوت قصه پردازی و روایت سرایی با داستان پردازی

۳۴

نظریه های داستان و روایت

۳۶

فیلمنامه چه چیزی می تواند باشد

۳۸

سینما پدیده ای وابسته به فیلمنامه و متن

۴۰

نقش و تأثیر متن در جذب مخاطب سینمای ایران

۴۲

ارتباط دوسویه فیلمنامه با شرایط اقتصادی سینما

۴۴

وضعیت کلی نویسندگان در سینمای ایران

۴۵

نکاتی پیرامون سانسور و ممیزی و تاریخچه آن

۴۹

حذف یا تضعیف ژانرهای سینمایی و ریزش مخاطب در عرصه ممیزی

۵۵

فصل دوم

- ۶۱
۶۳ سینمای ایران، سینمایی فاقد الگوی نگارشی تثبیت شده.
۶۵ ساختار نگارشی در سینمای ایران و نیاز به الگوهای کارا در عرصه نگارش فیلمنامه
۶۷ الگوی نگارشی ۹۰ دقیقه ای، یک الگوی ناقص در عرصه ساختار اوج گاهی
۶۸ ساختار ۹۰ دقیقه ای سینمای ایران، یک ساختار دو پرده ای
۷۱ معرفی الگوهای نگارشی پیشرو و کارا در عرصه خلق متون سینمایی و نمایشی
۷۲ ۱- الگوی نگارشی اوج گاهی
۷۷ ۲- الگوی نگارشی اسطوره ای
۸۰ ۳- الگو و تئوری نگارشی و تقسیم بندی ساختار کنش بر اساس نظریات سام اسمایلی
۸۱ تقسیم بندی از طریق انواع نمایشی از منظر اسمایلی
۸۲ تقسیم بندی از طریق تحرک سازمانی از منظر اسمایلی
۸۴ تقسیم بندی از طریق ترتیب و تنظیم ترمیمی از منظر اسمایلی
۸۶ متون نمایشی به مثابه اودیسه ها و ایلیاها
۸۸ ضعف های عمده متون نمایشی و فیلمنامه در ایران

فصل سوم

- ۹۵ اقتباس و تعاریف پیرامون آن
۱۰۰ جایگاه اقتباس از ادبیات ملی ایران و ورود آن به عرصه سینما
۱۰۲ دلایل ناکارآمدی و کمرنگی اقتباس در سینمای ایران
۱۰۳ عوامل بیرونی
۱۰۶ عوامل درونی
۱۱۲ مهم ترین رئوس عوامل بازدارنده در خلق آثار اقتباسی
اقتباس کارا از عرصه های ادبیات داستانی ملی، نمایش و نمایشنامه، حوادث جاری اجتماعی و تحولات
۱۱۳ تاریخی و فرهنگی و سیاسی برای سینما.

۱۱۵	الف- مخالفت و مقاومت جریان اقتباس از ادبیات داستانی
۱۱۹	ب- مخالفت و مقاومت جریان اقتباس از نمایشنامه و نمایش (تئاتر)
۱۲۴	ج- مخالفت و مقاومت جریان اقتباس از حوادث روزمره اجتماعی، تاریخی، فرهنگی و سیاسی
۱۲۷	اهمیت تربیت کادرهای حرفه ای نویسندگی جهت انجام اقتباس های نمایشی مؤثر
۱۳۲	ظهور تولیدات مبتنی بر ادبیات اقتباسی و رونق یافتن اقتصاد سینما
	سازمان یافتن نگارش متون نمایشی و فیلمنامه با اصول تثبیت شده و شناخته شده، گامی مؤثر در افزایش
۱۳۴	ظرفیت های صنعتی سازی در سینمای ایران
۱۳۹	فصل چهارم
۱۴۰	نتایج کلی پژوهش
۱۴۱	پیشنهادهای نهایی نویسنده
۱۴۳	فهرست منابع و مآخذ
۱۴۶	Abbreviation of book
۱۴۷	Research Keywords in English

پیش گفتار

بدون شک، سینما و مجموع هنرهای نمایشی وابسته و مرتبط با آن در شرایط کنونی هنجارهای متعدد سیاسی و اجتماعی را در هر کشوری رقم زده است. امروزه دیگر عرصه و گستره نفوذ این پدیده بر کسی نمی تواند پوشیده بماند. چرا که در غیر اینصورت می توان به صراحت لهجه اقرار داشت که یکک وسعت حکومتی از مسیر تکامل و پیشرفت خارج گردیده و رفته رفته حرکتی زوال مندانه را آغاز خواهد نمود. سینما چارچوب و بستری است که از آغوش آن می توان واقعیت های هستی را مکاشفه نمود و از مسیر بازتاب آن ها در برابر دیدگان موجودیت آدمی، افکار و ادراک را به قضاوت در صحت و درستی آنان طلبید.

رخدادی که بی تردید آغاز مسیری خواهد بود که سرنوشت پیشرفت آدمی در آن پدیدار می گردد. کشور ما با وجود داشتن پدیده سینما، هرگز نتوانسته که از قدرت غیرقابل تصور آن در عرصه های سیاسی، اجتماعی، و فرهنگی نهایت بهره مندی و سود را کسب نماید. هرچند که دلایل متعدد و جامعی پیرامون چرایی این مهم وجود دارد، لذا ما قصد خواهیم داشت که به یکی از جدی ترین نقصان های موجود در سینمای ایران که موجب عدم توفیق این رسانه گردیده، توجه ای ویژه و تحقیقاتی نشان دهیم. پژوهش حاضر سعی دارد که از آسیب شناسی جامع و متصل به شیوه های مدیریت کلان فرهنگی در سیاست گذاری های سینمای ایران که قطعاً ریشه در تصمیم گیری های کلان سیاسی کشور نیز دارد، بهره یزد و تمرکز خویش را بر آسیب شناسی متن و فیلمنامه در سینمای ایران متمرکز سازد. جریان نگارش متن از جریان های حیاتی بقاء در هر صنعت سینمایی محسوب می گردد و هرگاه پژوهشگران سینمایی از هضم و تحلیل آن عاجز باشند، نمی توان به آشکار سازی روند درآمدزایی اقتصادی در سینما و زایش پدیده صنعت واقعی در گستره سینمایی خوشبین بود. معضلی که هم اینک در سینمای ایران به عنوان یک عامل کاهش دهنده توان و نیرو و عنصر فرسایشی، مانع از پیشرفت و توسعه سینمای ملی گردیده.

امید می رود که کتاب پیش رو بخشی از مشکلات و معضلات مرتبط با متن در سینمای ایران را مورد بازشناسایی قرار دهد و با ارائه راهکارهای اصلاحی مرتبط با آن، نکاتی را مورد تعمق مدیران و مسئولان

فرهنگی و ارشد نظام قرار دهد که از رهگذر این مهم، شرایط احیاء دوباره و هدفمند هنری، اقتصادی و سیاسی سینمای کشور را مطلوب نظر قرار دهند.

نگارنده کتاب ضمن این که اعلام می دارد این نظریات استنتاجی نمی تواند عاری از هرگونه خطا و اشتباهی باشد، معتقد است مباحث مربوط به ارائه تئوری های نظری که دارای قابلیت اجرا و عملیاتی شدن در عرصه های مختلف سینمایی کشور و مخصوصاً در حیطه متن و فیلمنامه باشند، روندی است که شایسته و ضروری خواهد بود که بطور مستمر در فعالیت های پژوهشی دانشگاهی مورد نظر و دقت وافر قرار گیرند.

با امید به آن که، متن و نوشته تقدیمی، نظر استادان و صاحب نظران محترم را در این عرصه برآورده سازد.

علیرضا اکبرپور

کلیدواژه های فارسی در این کتاب

کلیدواژه هایی که می توانند در بازیابی این کتاب مورد استفاده قرار بگیرند، شامل موارد زیر خواهند بود.

ادبیات نمایشی ملی، ادبیات ملی ایران، سینمای ملی ایران، سانسور، سینمای بومی، اقتباس ادبی، صنعتی سازی سینمای ایران.

از آن جا که جهت نیل به هدف افزایش ظرفیت های صنعتی سازی در سینمای ایران و دست یابی به شکوفایی اقتصادی در سینمای کشور، لازم است کلیه موارد اصلی و شکل دهنده در روند تکوینی هنری و فنی سینما مورد بازنگری و تفحص قرار گیرد، لذا کتاب پیش رو تلاش خواهد نمود که گام و جزء اساسی پیرامون شکل گیری تولیدات سینمایی را مورد مذاقه قرار دهد. این گام نخستین، که ارتباط تنگاتنگی با سایر ارکان و بخش های سینمایی خواهد داشت، چیزی به غیر از آسیب شناسی متن در سینمای ایران نخواهد بود.

پژوهش جاری سعی دارد که با شیوه تحقیق کاربردی از منظر هدف و شیوه توصیفی از منظر روش به معضل متن و فیلمنامه در سینمای ایران بپردازد. کتاب تمامی تلاش خود را بر این محور استوار ساخته است تا با بهره گیری از شیوه مطالعه کتابخانه ای و بازشناسی منابع محدود پیرامون موضوع تحقیق و رهیافت کلی از الگوهای موفق در حال اجرا در صنایع سینمایی دیگر کشورها، به ارائه نقاط ضعف و راهکارهای ترمیمی آسیب شناسی متن و سناریو در سینمای ایران بپردازد. چیزی که بیش از همه در این راه دشوار بنظر می آید، نبود پیشینه تحقیق مناسب و جامع پیرامون موضوع پژوهش است. که البته امید می رود پژوهش پیش رو با بهره گیری از استنتاج های مناسب از منابع محدود در ارزیابی کلی به عنوان شیوه تجزیه و تحلیل داده های پژوهشی، مفید واقع گردد. متن کتاب تلاش نموده است که مباحث پیرامون گستره متن در سینمای ایران را در چند بخش مجزا مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. در گام نخست تشریح وضعیت کلی متن و فیلمنامه در سینمای ایران و الگوهای تعریفی از سینمای بومی و ملی ارائه داده خواهند شد. در مباحث دیگر به معرفی الگوهای مناسب جهت بسط و نگارش فیلمنامه خواهیم پرداخت و به نقش پدیده سانسور و ممیزی و حذف ژانرهای سینمایی و ریزش مخاطب که از نتایج عدم توجه به متون ادبی و نمایشی ایرانی و اعمال سلیقه های شخصی و غیرضابطه مند مدیریت فرهنگی پاره ای از مدیران به بهانه جلوگیری از ورود به حریم و خطوط قرمز مباحث سیاسی-انتقادی می باشد، اشاراتی خواهیم داشت. همچنین در بخش عمده ای از پژوهش به مسائل مرتبط با اقتباس ادبی در سینمای ایران و توجه به متون ایرانی و راهکارهای مناسب و مساعد جهت تولید فیلم ملی نگاهی خواهیم افکند و از گذر آن به نقش تحولات اجتماعی و سیاسی و بازتابش آن ها در تولید متون متعادل در زندگی جاری

مخاطب ایرانی و غیرایرانی، اشاره و سخن به میان خواهیم آورد.

در این بخش همچنین به گونه‌های متناسب اقتباس در سینمای ایران و عدم توفیق جریان اقتباس در سینمای ایران تا شرایط کنونی، مطالبی را به فراخور نیاز مورد مذاقه قرار خواهیم داد. در بخش پایانی کتاب نیز به ارائه نتایج کلی تحقیق و ارائه پیشنهادات سازنده و مفید جهت مرتفع سازی مشکلات حاضر در عرصه متن در سینمای ایران و فهرست منابع و مآخذ که در طرح پژوهشی از آن‌ها سود جسته شده است، اشاره خواهیم نمود.

لازم به ذکر است، با توجه به آن که سینمای ایران در عرصه نظریه پردازی متن و سایر ارکان دیگرش به حضور اساتید فن و پژوهندگان دانشگاهی، و با لحاظ داشتن فقر منابع مطالعاتی در این شاخه‌ها، سخت محتاج و نیازمند است، امید می‌رود که با همه کاستی‌های موجود، کتاب حاضر گامی مثبت و تأثیرگذار در روند اصلاح سازی و شکوفایی متون دراماتیک در عرصه تولیدی سینمای ایران محسوب شود. مهمی که در شرایط کنونی سینمای ایران بدان نیاز مبرمی دارد. چرا که فیلمنامه اصلی ترین اراده ملی یک قوم در محتوای یک اثر و فیلم ساخته شده به شمار می‌رود و همچنین موفقیت اقتصادی رسانه سینما را می‌تواند متضمن باشد. بر پایه این مباحث، نگارنده کوشیده است تا با کاربردی نمودن فصول کتاب و برداشت استنتاجی مناسب از آراء و نظریات مختلف و مندرج در منابع مکتوب علمی و همچنین توجه به شیوه‌های جاری و کارکردی عملیاتی در ادبیات دراماتیک سایر ملل، به تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیقی بپردازد.

آرزو مندیم آن چه تقدیم شده است، مورد طبع علاقه مندان این عرصه قرار بگیرد.

با تشکر فراوان

علیرضا اکبرپور